

**La política econòmica durant
la dictadura de Primo de Rivera
i la seva implicació a la Conca
de Barberà (1923-1930)**

Josep Recasens i Llord

• La política econòmica durant • la dictadura de Primo de Rivera • i la seva implicació a la Conca • de Barberà (1923-1930)

• Josep Recasens i Llorc

• Carrer Major 107. 43400 Montblanc

Resum: El treball tracta de la política econòmica dels ens locals (mancomunitat, diputacions i ajuntaments) durant la dictadura de Primo de Rivera. La situació de l'administració local era paupèrrima, amb minsos recursos i amb un fort endeutament. Una de les mesures emprades per l'Estat fou la condonació d'una part del deute per alleugerir un xic els municipis, però no per aquest motiu sortiren de la pobresa, així com tampoc amb el pagament a terminis. L'estudi permet copsar l'estat de les poblacions de la comarca de la Conca de Barberà i la penosa situació en què es trobaven, els ingressos i els pagaments que tenien durant la dictadura.

Paraules clau: economia, Primo de Rivera, dictadura, Conca de Barberà.

Antecedents

La Restauració no va pretendre, en cap moment, resoldre els seculars problemes econòmics d'Espanya, perquè les contradiccions econòmiques i socials de la política semblaven insalvables, es va pensar que la dictadura salvaria els interessos econòmics i, per aquest motiu, es va acudir als militars, encara que Primo de Rivera no fou la joguina fàcil que esperaven les oligarquies.

La política econòmica dictatorial va procurar un doble objectiu: contribuir a l'estabilitat social i incorporar Espanya a la vida occidental. Efectivament, la renda va millorar en la seva distribució. Per aconseguir-ho es fomentà la industrialització, l'intervencionisme, la millora de l'agricultura, l'increment del comerç exterior i la creació d'una adequada base per desenvolupar obres i serveis. Es creà la Companyia Telefònica amb aportacions de capital estranger i es constituí Campsa, a part de portar a terme un pla d'obres hidràuliques. Va millorar l'economia interior amb una línia nacionalista, tot incrementant les exportacions, el turisme i la nacionalització de diversos apartats de la balança de pagaments: assegurances, banca, etc.

El proteccionisme amb connexió amb el corporativisme i l'intervencionisme, van servir per regular els mercats, sense que aquests poguessin ser alterats des de l'exterior, a la vegada que van mantenir una política econòmica expansiva. La pesseta, però, en fou la perjudicada, ja que s'estava gestant la crisi de 1929, que passà d'Amèrica a Europa i que afectà notablement la moneda espanyola. En els

anys de la dictadura la depreciació de la pesseta es va fer notar amb relació a la resta de divises.

Valor en pessetes¹

Anys	100 francs	1 lliura	1 dòlar
1922	53,02	28,60	6,44
1923	42,09	31,74	6,99
1924	30,10	33,18	7,66
1925	33,24	33,80	7,02
1926	22,13	32,66	6,72
1927	23,09	28,51	5,86
1928	23,70	29,31	6,02
1929	26,77	33,16	6,84
1930	33,84	41,96	8,67

Referent a Catalunya, en cessar el president de la Mancomunitat, el seu substitut, Alfonso Sala, va presentar un llarg memorial encaminat a demostrar la mala gestió econòmica del consell anterior, el desgavell de les despeses i ingressos i l'important dèficit que havia deixat, a la vegada que volia entreveure favoritismes i accions partidistes. Malgrat tot, va haver de reconèixer l'obra feta en matèria cultural.

La resposta no es féu esperar, l'antic president Puig i Cadafalch, des de *La Veu de Catalunya* es queixava de les dificultats que s'havia trobat en l'aplicació dels recursos, la gran majoria escassos i tardans.

La dictadura va dur a terme la liquidació de la Mancomunitat i la reforma de l'administració local que els governs constitucionals no havien realitzat.

Amb l'abolició de la Mancomunitat, s'anul·lava l'Estatut de 1914. Una Mancomunitat de caràcter regional no tenia cabuda en l'Estatut Provincial, només es mantingué la coordinació per gestionar determinats serveis. El consell de la Mancomunitat passava a denominar-se "Comisión gestora interina de servicios coordinados" i se li encomanava la liquidació per determinar l'actiu i el passiu que s'havia de traspasar a cadascuna de les quatre diputacions, tot fixant com a termini el 30 de juny de 1925.

Una de les primeres accions portades a terme fou la d'esbrinar la situació econòmica dels municipis. El governador civil de Tarragona demanà, al delegat governatiu de la Conca de Barberà, que els alcaldes del partit judicial li enviessin les dades següents:

¹ VELARDE FUENTES, Juan. *Política económica de la Dictadura*. Madrid, 1973, p. 21-227.

- a) Existències en metàl·lic dels ajuntaments en data 1 d'octubre de 1923.
- b) Existències en metàl·lic en data 1 de maig de 1924.
- c) Imports dels reintegraments fets per exregidors i exalcaldes.

Amb tot, Primo de Rivera es va veure obligat a reconèixer públicament el seu canvi de posició envers la Mancomunitat el 22 de març de 1925. Ho justificava dient que li havien fet veure que estava en un error. Aquesta declaració no tenia sentit, perquè ell ja havia conegut directament durant dos anys a Barcelona la realitat que ara condemnava i que el setembre de 1923 havia assumit.

Per als nacionalistes catalans, en aquell moment, no era únicament la Mancomunitat desnaturalitzada que desapareixia i que no presentava cap interès... Aquell organisme que el 1914 comptava amb un màxim suport a Catalunya, per a uns era l'autonomia política i per a altres, una veritable descentralització administrativa.

Deutes perdonats per l'Estat

Des que existia la Mancomunitat, sempre havia tancat els exercicis anuals amb dèficit elevat, les despeses acumulades voltaven els 36 milions de ptes. i els ingressos uns 20. La diferència sempre es cobria amb emissió de deute públic, que ja havia arribat als 75 milions de pessetes; si se seguia aquest ritme s'albirava un deute d'uns 175 milions de pessetes. L'Estat va creure que hi havia raons per a liquidar-la.²

En l'àmbit estatal, els municipis devien fins el 1916 la quantitat de 189 milions de ptes., i en l'àmbit de la Diputació, 138 milions.

Madrid va voler sanejar la càrrega que suportaven els ens municipals i, tenint present la greu situació financera per la qual passaven les corporacions públiques, alguns ajuntaments tenien embargats els seus ingressos en un 66%, i d'aquests un 25% a favor de l'Estat, i preveient que si no es posaven al dia aquestes anormalitats seria difícil que els municipis se'n sortissin, l'Estat condonà el deute contret fins el 31 de desembre de 1916 en un 70%; també es van reconèixer els crèdits creats fins el 31 de desembre de 1924, amb l'atenuant que cap corporació es podria endeutar més del que corresponia a una anualitat i mitja dels ingressos del pressupost ordinari.³

Els crèdits que es contraguessin de la data indicada en endavant es liquidarien mitjançant concerts obligatoris entre l'Estat i l'ajuntament corresponent.⁴

A continuació, hi ha la relació dels debits reconeguts i la reducció corresponent conforme a la resolució del Reial decret de 12 d'abril de 1924.

² *La Cruz*, Tarragona, 29 de juliol de 1924, núm. 7587, p. 5.

³ ACCB, FMM, Correspondència, 1924, sig. 924.

⁴ BOPT, 1924, núm. 131.

El debits adquirits provenien de:

- 1,20% sobre pagaments
- cèdules personals
- 20% de propis
- 10% d'aprofitaments forestals
- 10% sobre arbitris de pesos i mesures
- 5% de l'Administració (cobraments de recàrrecs municipals)
- altres

Vegem els deutes reconeguts i condonats.⁵

Municipi	Dèbits fins el 1916 per tots els conceptes	70% condonat	Resta a pagar a favor de l'Estat
Barberà de la Conca	49.155,68	34.408,98	14.746,70
Blancafort	48.469,73	33.928,81	14.540,92
Conesa	3.010,48	2.107,34	903,14
L'Espluga de Francolí	226.304,13	158.412,89	67.891,24
Forès	23.384,62	13.369,23	7.015,39
Llorac	23,81	16,67	7,14
Montblanc	308.622,83	216.035,98	92.586,85
Montbrí de la Marca	5.302,51	3.711,76	1.590,75
Passanant	8.371,16	5.859,81	2.511,35
Les Piles de Gaià	4.959,53	3.471,67	1.487,86
Pira	18.039,72	12.627,80	5.411,92
Rocafort de Queralt	16.943,49	11.860,44	5.083,05
Rojals	25.589,93	20.712,46	8.876,77
Santa Coloma de Queralt	496,94	347,65	148,99
Santa Perpètua de Gaià	5.860,11	4.102,08	1.758,03
Sarral	104.285,36	72.999,75	31.285,61
Savallà del Comtat	2.998,15	2.098,70	899,45
Senan	7.639,43	5.347,60	2.291,83
Solivella	89.409,18	62.586,43	26.822,71
Vallclara	10.061,04	7.042,73	3.018,31
Vallfogona de Riucorb	3.994,97	2.796,48	1.198,49
Vilanova de Prades	34.485,45	24.139,81	10.645,65
Vilaverd	52.635,48	36.844,84	15.790,64
Vimbodí	88.819,35	62.173,54	26.645,81

⁵ BOPT, 1924, núm. 131.

Deutes condonats per la Diputació de Tarragona

Primerament es va reconèixer el deute que cada ajuntament havia contret al llarg dels diversos anys a la Diputació tarragonina per l'anomenat contingent. Aquest dèficit fou conseqüència dels migrats recursos que es derivaren de l'aportació estatal, puix que la guerra del Marroc entre 1909 i 1925 va engolir més de tres mil milions de ptes. xifra equivalent al 10% dels ingressos totals de l'Estat. També cal buscar la causa en la impotència per implantar una reforma tributària que distribuís la càrrega fiscal; un exemple simple, l'any 1918 la Loteria estatal proporcionà a l'erari públic uns ingressos gairebé tres vegades superiors a la contribució industrial i de comerç.

A continuació, relacionem els deutes contrets pels ajuntaments conques amb la Diputació fins el 31 de desembre de 1916, i des de l'1 de gener de 1917 fins al 31 de març de 1920.⁶

Municipi	Deutes fins el 31.12.1916	Deutes d'1.1.1917 a 31.3.1920	Total
Barberà de la Conca	11.891,20	–	11.891,20
Blancafert	9.643,21	592,42	10.235,63
Conesa	3.431,90	60,75	3.492,65
L'Espuga de Francolí	94.249,83	7.456	101.705,83
Forès	7.400,48	52	7.452,48
Llorac	–	–	–
Montblanc	140.295,09	9.944,73	150.239,82
Montbrió de la Marca	6.311,11	52	6.311,11
Passanant	–	–	–
Les Piles de Gaia	60,75	–	60,75
Pira	6.151,70	109,15	6.260,85
Rocafort de Queralt	4.352,82	–	4.352,82
Rojals	18.019,70	2.578,76	20.598,46
Santa Coloma de Queralt	–	–	–
Santa Perpètua de Gaia	–	–	–
Sarral	51.127,67	317,75	51.445,02
Savallà del Comtat	1.009,80	244,45	1.254,25
Senan	6.238,54	1.815,12	8.053,66
Solivella	28.234,13	4.086,19	32.320,32
Vallclara	16.506,30	2.910,08	19.416,38
Vallfogona de Riucorb	427,69	–	427,69
Vilanova de Prades	26.481,13	4.264,90	30.746,03
Vilaverd	22.376,13	4.568,87	26.945
Vimbodí	57.830,64	7.582,47	65.413,11

⁶ BOPT, 1925, núm. 51.

En suprimir-se la Mancomunitat el 1925, el balanç que va fer la comissió liquidadora va permetre avaluar l'actuació global de la institució al marge de l'hostilitat que hi aflorava. Tot i que també es pretenia demostrar que les dificultats finals de la institució eren la conseqüència d'una mala gestió durant tota la seva existència, i no la d'un col·lapse provocat per la dictadura, que en fer possible la dissolució de l'ens supraprovincial dificultà la col·locació del deute i la recaptació del contingent provincial que no van tenir present, puix que encara mancaven per cobrar 6,4 milions de ptes. a 30 de juny de 1925.⁷

Una de les funcions que s'encarregà al delegat governatiu fou que els ajuntaments paguessin els deutes contrets a partir del 1919.

En la sessió del 17 de novembre de 1926, la Junta Liquidadora va acordar cancel·lar els deutes endarrerits amb la Diputació. Es van eximir de la forma següent:

- deutes contrets fins el 31-12-1916: el 70%
- deutes contrets de l'1-1-1917 al 31-3-1920: el 50%

Es van exceptuar els saldos que resultaven dels exercicis de 1921 al 1924-1925, els quals es liquidarien amb la Diputació i que eren els procedents de la Mancomunitat.

S'establí un termini màxim de 15 anualitats per satisfer el deute de cada municipi. Els ajuntaments que incomplissin les obligacions quedarien subjectes a la sanció de reintegrar els pagaments totals dels crèdits amb els interessos de demora corresponents.⁸

Liquidació del contingent entre la Diputació i els municipis de la Conca de Barberà.⁹

1. deute fins el 31-12-1916
2. condonació del 70%
3. deute líquid
4. deutes de l'1-1-1917 al 31-3-1920
5. condonació del 50%
6. total deute definitiu

Municipi	1	2	3	4	5	6
Barberà de la Conca	11.891,20	8.323,84	3.567,36	–	–	–
Blancafort	9.643,21	6.750,25	2.892,96	592,42	296,21	3.189,17
Conesa	3.431,90	2.402,33	1.029,57	60,75	30,38	1.059,94
L'Espluga de Francolí	94.249,83	65.974,88	28.274,95	7.456	3.728	32.002,95

⁷ BALCELLS, A.; PUJOL, E.; SABATER, J. *La Mancomunitat de Catalunya...*, p. 337-339.

⁸ BOPT, 1926, núm. 282.

⁹ BOPT, 1926, núm. 282.

Municipi	1	2	3	4	5	6
Forès	7.400,48	5.180,34	2.220,14	52	26	2.246,14
Llorac	–	–	–	–	–	–
Montblanc	140.295,09	98.206,57	42.088,52	9.944,73	4.972,37	47.060,88
Montbrió de la Marca	6.311,11	4.417,28	1.893,33	52	26	1.919,33
Passanant	–	–	–	–	–	–
Les Piles de Gaia	60,75	42,53	18,22	–	–	–
Pira	6.151,70	4.306,19	1.845,51	109,15	54,57	1.900,09
Rocafort de Queralt	4.352,82	3.046,97	1.305,85	–	–	1.305,85
Rojals	18.019,70	12.613,80	5.405,90	2.578,76	1.289,38	6.695,28
Sta. Coloma de Queralt	–	–	–	–	–	–
Sta. Perpètua de Gaia	–	–	–	–	–	–
Sarral	51.127,67	35.789,37	15.338,30	317,35	158,67	15.496,97
Savallà del Comtat	1.009,80	706,86	302,94	244,45	122,23	425,16
Solivella	28.234,13	19.763,69	8.470,24	4.086,19	2.043,09	10.513,34
Vallclara	16.506,30	11.554,41	4.951,89	2.910,08	1.455,04	6.406,93
Vallfogona de Riucorb	427,69	299,38	128,31	–	–	128,31
Vilanova de Prades	26.481,13	18.536,79	7.944,34	4.264,90	2.132,45	10.076,79
Vilaverd	22.376,13	15.663,29	6.712,84	4.568,87	2.284,43	8.997,28
Vimbodí	57.830,64	40.481,44	17.349,20	7.582,47	3.791,23	21.140,43

El pressupost de 1924-1925

La Mancomunitat existia de nom però no de fet, i per saber d'on provenien els seus ingressos, tenim la mostra del pressupost del 1924-25, format per:

1. quota total formada per la contribució urbana, rústega i industrial
2. pagament del 13,5% del total anterior
3. utilitats
4. quota a pagar del 13,5% sobre l'anterior
5. total a pagar

Municipi	1	2	3	4	5
Barberà de la Conca	15.314,59	2.067,46	766,25	103,44	2.170,90
Blancafors	11.003,56	1.485,48	852,35	115,07	1.600,55
Conesa	7.376,32	995,80	135,49	18,29	1.014,09
L'Espluga de Francolí	40.287,42	5.438,81	1.709,06	230,72	5.669,53

Municipi	1	2	3	4	5
Forès	5.282,73	713,17	244,24	32,97	746,14
Llorac	3.599,53	485,94	63,94	8,63	494,57
Montblanc	71.580,30	9.663,35	29.349,48	3.962,17	13.625,52
Montbrió de la Marca	6.018,58	822,50	298	40,24	852,74
Passanant	8.405,79	1.134,78	264,52	35,71	1.170,49
Les Piles de Gaïà	5.294,54	714,76	132,98	17,95	732,71
Pira	6.606,07	891,82	551,98	74,51	966,33
Rocafort de Queralt	5.194,55	701,26	403,03	54,40	755,66
Rojals	4.808,93	649,21	182,61	24,66	673,87
Santa Coloma de Queralt	31.337,17	4.230,52	20.285,16	2.738,50	6.969,02
Santa Perpètua de Gaïà	11.047,59	1.491,42	243,09	32,89	1.524,31
Sarral	24.119,78	3.256,16	938,26	126,66	3.482,82
Savallà del Comtat	4.038	545,14	76,22	10,29	555,43
Senan	4.198,41	566,86	146,50	19,78	586,64
Solivella	14.603,06	1.971,40	829,43	111,98	2.083,38
Vallclara	7.020,44	947,76	201,13	27,16	974,92
Vallfogona de Riucorb	4.333,28	584,99	87,33	11,79	596,78
Vilanova de Prades	9.245,86	1.248,19	203,42	27,47	1.275,66
Vilaverd	10.991,64	1.483,87	766,04	103,42	1.587,29
Vimbodí	22.737,44	3.069,56	666,41	89,97	3.159,53

Dades municipi: BOPT, 1924, núm. 182.

El 24 d'octubre de 1923, es reclamà a l'Ajuntament de Sarral 12.744,27 ptes. de deutes anteriors i que ingressessin la major quantitat possible en aquell mes, i la resta el mes següent. L'ajuntament contestà que de moment els era impossible enviar qualsevulla quantitat, atès que en prendre possessió els nous regidors solament havien trobat 44,97 ptes.¹⁰

A Montblanc, amb data 16 de maig de 1925, es demanà¹¹ “encarecidament al Ayuntamiento, a fin de poder dar cumplimiento a lo prevenido en el Estatuto y de facilitar la labor ardua y apremiante [...] se sirva dar las oportunas órdenes para que se ingrese [...] la mayor cantidad posible”.

¹⁰ AMSA, Llibre d'actes, 1923, sign. 1.914.

¹¹ ACCB, FMM, Correspondència, 1925, sign. 924.

Pressupostos estatals

A part dels pressupostos anteriors, l'Estat per la seva part, feia el seu pressupost. Com que les necessitats eren urgents, era molt exigent amb els seus ingressos i no volia portar a terme cap més condonació.

Per primera vegada en els pressupostos de 1924, es va separar el que era contribució rústica i pecuària de la urbana. De la primera cobrava el 18,85%, i d'aquesta, destinava a ensenyament primari el 16%, segons la llei de 1857, confirmada pel Reial decret de 1913. Per aquesta llei, en un principi se'n va fer càrrec del pagament dels mestres els ajuntaments; en veure les dificultats que comportava, és a partir de 1917 quan els inclou l'Estat en els seus pressupostos, però en els municipis figurava la partida a satisfer pel dit concepte.

Adjuntem un quadre resum amb el total a pagar de cada municipi de l'any 1924, pels conceptes següents:¹²

- *contribució rústica i pecuària*

1. valor de la riquesa rústica
2. valor de la riquesa pecuària
3. valor total
4. pagament de l'anomenada contribució que corresponia a cada poble (18,85%)
5. deducció per l'ensenyament primari (16%) de l'apartat anterior
6. total a pagar per cada municipi

Municipi	1	2	3	4	5	6
Barberà de la Conca	63.907,50	3.500	67.407,50	12.711,65	2.033,25	14.744,88
Blancafort	45.325	3.905	49.230	9.283,74	1.485,39	10.768,13
Conesa	35.596,25	952,50	36.548,75	6.892,34	1.102,76	7.995,10
L'Espuga de Francolí	130.773,75	10.735	141.508,75	26.685,68	4.269,67	30.955,35
Forès	23.345	2.192,50	25.537,50	4.815,84	770,52	5.586,36
Llorac	15.607,50	690	16.297,50	3.074,69	491,94	3.566,63
Montblanc	213.896,25	16.812,50	230.708,75	43.508	6.961,51	50.469,51
Montbrió de la Marca	30.142,58	516,07	30.658,65	5.781,58	925,05	6.706,63
Passanant	40.706,25	537,50	41.243,75	7.777,72	1.244,42	9.022,14
Les Piles de Gaià	23.583,75	1.411,25	24.995	4.714,65	754,19	5.468,84
Pira	29.852	735	30.587	5.768,07	922,88	6.690,95
Rocafort de Queralt	19.856,25	1.671,25	21.527,50	4.059,63	649,53	4.709,16

¹² BOPT, 1924, núm. 28.

Municipi	1	2	3	4	5	6
Rojals	19.840	3.260	23.100	4.356,18	697	5.053,18
Santa Coloma de Queralt	44.925	2.837,50	47.762,50	9.007	1.441,16	10.448,16
Santa Perpètua de Gaià	51.327,50	3.582,50	54.910	10.355,89	1.656,93	12.012,82
Sarral	81.813,75	8.078,75	89.892,50	16.952,82	2.712,44	19.665,26
Savallà del Comtat	17.865	1.156,25	19.021,25	3.587	573,92	4.160,92
Senan	17.891,25	2.417,50	20.308,75	3.829,82	612,77	4.442,59
Solivella	62.588,75	4.437,50	67.026,25	12.639,72	2.022,37	14.462,09
Vallclara	30.333,75	1.031,25	31.365	5.914,79	946,37	6.861,16
Vallfogona de Riucorb	12.237,50	1.093,75	14.331,25	2.702,57	432,42	3.134,99
Vilanova de Prades	41.735,50	2.453,74	44.189,24	8.333,29	1.333,29	9.666,46
Vilaverd	33.168,75	2.000	35.168,75	6.632,10	1.061,12	7.693,22
Vimbodí	100.333,75	2.172,50	102.506,25	19.330,52	3.092,87	22.423,39

• *contribució urbana*¹³

1. riquesa imposable
2. quota del 18%
3. recàrrec per ensenyament (16%)
4. quota del tresor
5. total

Municipi	1	2	3	4	5
Barberà de la Conca	12.455	2.241,90	358,14	168,14	2.768,18
Blancafort	6.195	1.115,10	178,42	83,63	1.377,15
Conesa	2.616	470,88	75,34	35,32	581,54
L'Espluga de Francolí	34.217,04	6.159,06	985,45	461,93	7.606,44
Forès	2.493	448,74	71,80	33,66	554,20
Llorac	2.460	442,80	70,85	33,21	546,86
Montblanc	76.240	13.723,20	2.195,71	1.029,24	16.948,15
Montbrí de la Marca	1.321	237,78	38,04	17,83	293,65
Passanant	3.040,50	574,29	87,57	41,05	675,91
Les Piles de Gaià	3.081	554,58	88,73	41,59	684,90
Pira	4.371	786,78	125,88	59,01	971,67

¹³ BOPT, 1924, núm. 28.

Municipi	1	2	3	4	5
Rocafort de Queralt	5.349	962,82	154,05	72,21	1.189,08
Rojals	2.072,75	373,14	59,70	27,98	460,82
Santa Coloma de Queralt	34.121	6.144,78	982,68	460,63	7.585,09
Santa Perpètua de Gaià	3.597	647,46	103,59	48,56	799,61
Sarral	23.963	4.313,34	690,13	323,50	5.326,97
Savallà del Comtat	2.391	430,38	68,26	32,28	530,92
Senan	1.968,75	354,42	56,71	26,58	437,71
Solivella	10.080	1.814,20	290,30	136,08	2.240,78
Vallclara	5.812,61	1.046,16	167,39	78,46	1.292,01
Vallfogona de Riucorb	3.859	694,62	111,14	52,10	857,86
Vilanova de Prades	4.669,80	840,60	134,50	63,05	1.038,15
Vilaverd	19.721,12	3.552,59	536,41	251,44	4.140,44
Vimbodí	12.981	2.336,58	373,85	175,24	2.885,87

Pagament dels deutes endarrerits

La “Comisión Gestora interna de los servicios coordinados” formada arran de la dissolució de la Mancomunitat, en veure la situació de debit d'alguns ajuntaments, per enèsima vegada demanà als municipis que es posessin al corrent dels deutes que havien contret amb la desapareguda entitat.

Un exemple ens ho pot aclarir:

El 16 de febrer de 1925, es comunicà a l'Ajuntament de Montblanc els deutes pendents:¹⁴

Exercici de	1923-1924	17.145,95 ptes.
	1922-1923	9.915,67 ptes.
	1921-1922	8.284,39 ptes.
	1920-1921	8.594,25 ptes.
	Anteriors	480,98 ptes.

El 22 de maig del mateix any, també se li demanà a l'Ajuntament de Conesa que abans del 30 de juny del mateix any, es posés al corrent dels deutes.¹⁵

La condonació que s'havia portat a terme encara no s'havia fet efectiva; no fou fins a l'abril de 1926 que es proposarà amortitzar el deute entre 10 i 15 anualitats, tot escollint cada ajuntament els períodes en què el volguessin pagar.

¹⁴ ACCB, FMM, Correspondència, 1925, sign. C-23.

¹⁵ ACCB, FMM, Correspondència, 1925, sign. C-23.

És molt difícil estalviar en temps de crisi i menys quan els consistoris es trobaven atabuixats de deutes. Quan es portà a terme l'amnistia, hi havia ajuntament que ja havien augmentat el deute.¹⁶

A continuació, hi ha la relació de quantitats pendents a Hisenda i el període d'amortització.¹⁷

Municipi	Deute	Anualitats amortització	Import anualitats
Barberà de la Conca	14.046,02	15	936,40
Blancafort	16.986,14	12	1.415,51
Conesa	4.366,84	12	363,90
L'Espluga de Francolí	60.532	15	4.008,80
Forès	7.358,75	15	490,58
Llorac	–	–	–
Montblanc	129.711,79	15	8.647,45
Montbrió de la Marca	1.324,97	10	132,50
Passanant	5.781,77	10	578,18
Les Piles de Gaia	1.259,72	10	125,97
Pira	5.409,61	10	540,96
Rocafort de Queralt	11.856,40	15	790,43
Rojals	7.938,40	15	529,33
Santa Coloma de Queralt	–	–	–
Santa Perpètua de Gaia	3.295,25	10	329,53
Sarral	25.105,50	15	1.673,70
Savallà del Comtat	2.677,97	10	267,80
Senan	3.659,13	15	243,94
Solivella	22.633,51	15	1.508,90
Vallclara	3.228,65	10	322,86
Vallfogona de Riucorb	1.028,90	5	205,78
Vilanova de Prades	8.898	15	593,20
Vilaverd	13.493,79	15	899,59
Vimbodí	5.791,77	10	578,18

L'Ajuntament de Montblanc, proposà pagar el deute en 25 anualitats. Hisenda li contestà que només autoritzava fins a 15 anualitats. El consistori montblanquí també ho va proposar al ministre d'Hisenda, el qual ho va refusar.¹⁸

El 1928, aquest municipi per poder pagar el deute que havia contret amb Hisenda demanà un crèdit al Banc de Crèdit Local d'Espanya per valor de 130.000 ptes., a pagar en trenta anys, en anualitats de 12.027,30 ptes. més comissions. Un

¹⁶ BOPT, 1926, núm. 282.

¹⁷ BOPT, 1926, núm. 100.

¹⁸ ACCB, FMM, Correspondència, 1927, sign. 925.

altre crèdit de 86.470,12 ptes. es va demanar a la mateixa entitat a 10 anys i al 6% d'interès, amb anualitats d'11.748,52 ptes. més el 7% de despeses del total.¹⁹

L'any 1927, la Diputació de Tarragona recorda a 18 ajuntaments de la Conca que encara no han pagat la segona anualitat que es van comprometre d'abans del 1920, segons la moratòria que se'ls havia concedit:²⁰

Municipi	Total de pessetes
Barberà de la Conca	297,28
Blancafort	212,61
Conesa	105,99
L'Espluga de Francolí	2.004,40
Forès	149,74
Montblanc	3.137,40
Montbrió de la Marca	127,95
Pira	190,00
Rocafort de Queralt	130,59
Rojals	264,66
Sarral	836,85
Savallà del Comtat	85,03
Senan	139,69
Solivella	700,88
Vallclara	427,13
Vilanova de Prades	296,60
Vilaverd	599,82
Vimbodí	646,31

És la mateixa Diputació que, en aquest mateix any, requereix als municipis de la Conca una aportació forçosa amb relació als deutes que tenen establerts.

Els pressupostos municipals

El funcionament dels municipis

Per sortir de la penúria i de la mala administració local, és a partir de la implantació de la dictadura quan es porta a terme una renovació dels ajuntaments, que, segons les autoritats, eren els causants dels desgavells que venien des de temps anteriors.

En primer lloc es reformà l'Estatut Municipal per arraconar, segons els dirigents de Madrid, el caciquisme que imperava en la major part dels municipis.

¹⁹ ACCB, FMM, Correspondència, 1928, sign. 926.

²⁰ BOPT, 1927, núm. 293.

Llegim en les memòries de Calvo Sotelo:²¹ “El Estado para ser democrático, ha de apoyarse en municipios libres. Este principio consagrado por la ciencia política tiene oportuna aplicación actual a nuestro país, porque para reconstruirlo sobre cimientos sólidos no basta demoler caducas organizaciones [...] acogedoras del federalismo político, necesitase [...] oxigenar la vida municipal.” I continua dient: “El municipio no es hijo del legislador, es un hecho social de convivencia, anterior al Estado [...] y además superior a la ley.”

Per controlar la despesa municipal, es formaren les Juntes d'Avaluació, presidides pel delegat governatiu, que anava a l'hora de redactar els pressupostos de cada municipi a revisar-los. Es procurava que durant el mes de febrer es constituïssin les Comissions d'Avaluació i al mes següent la Junta General del Repartiment. Aquesta era l'encarregada, sobre el paper, de repartir els impostos a cada cap de casa, segons la Llei de l'11 d'octubre de 1918.²²

Com que eren escassos els ingressos procedents de l'Estat, la majoria havien de sortir dels veïns; era un veritable equilibri per part de la Junta el repartir els impostos i que no sortissin els seus membres malparats.

La Junta estava integrada per les anomenades part real i part personal.

La part real la formaven: el major contribuent de rústica, el major d'urbana, el major d'indústria i comerç, i el representant dels sindicats.

En la part personal no podia faltar el rector del poble, persona que moralment estava obligada vigilar que es fes bon repartiment a l'hora de posar tributs.

A Montblanc, com que hi havia dues parròquies i tres agregats, en cadascuna hi figuraven els rectors corresponents i els principals propietaris com a major contribuents.²³

Als pobles petits es formava una única llista, tal és el cas de Montbrió de la Marca, on l'any 1927, la constituïen:²⁴

Miquel Vidal Balcells
 Josep Sendra Andreu
 Melitó Sendra Cristià
 Joan Moncusí Marsé
 Josep Vidal Sala, i
 Maties Huguet Andreu

Cada any es formava una junta i una comissió diferents, a fi i efecte de no poder influir en el repartiment d'arbitris. A l'hora de la veritat, les influències existien i prevalien sobre l'ètica.

²¹ TUSELL GÓMEZ, Javier. *La reforma de la Administración local en España (1900-1936)*. Madrid, 1973, p. 178.

²² BOPT, 1924, núm. 10.

²³ ACCB, FMM, Correspondència, 1926, sign. 926.

²⁴ BOPT, 1927, núm. 167.

Les llistes dels vocals de la Comissió d'Avaluació, segons l'article 489 de l'Estatut Municipal, eren exposades als cancells de les esglésies per a informació dels residents.²⁵

La formació dels pressupostos

Si el descontrol que pensava el directori tenia l'origen en l'administració municipal, com a primera mesura, en formar-se els pressupostos, aquests es liquidaven en un principi per trimestres, i més endavant per semestres, per poder controlar la despesa.

El 22 de desembre de 1924, el delegat governatiu es dirigeix a l'Ajuntament de Blancafort, on els demana que abans del 3 de gener de l'any entrant comunicuessin les existències en metàl·lic que hi havia al municipi amb data de 31 de desembre de 1924.²⁶

Amb tot, la veritable dificultat radicava d'on havien de sortir els recursos quan l'Estat contribuïa en una quantitat mínima i la resta l'aportaven els pobles que no passaven un bon moment econòmic.

Les cèdules personals

Les cèdules personals eren un impost estatal creat l'any 1874, renovable cada any i que el 1926, la seva expedició passà a càrrec de les diputacions provincials.

Cada any, la Diputació enviava a cada família una espècie de qüestionari, en què havien de fer constar, el cap de casa i els membres de la família amb l'edat corresponent i la seva situació civil. L'escrit es portava a l'ajuntament i es notificava a la Diputació la situació familiar de cada casa.

La Diputació, a la vista de les dades, establia l'import de les anomenades cèdules personals, on la meitat es quedaven al municipi i la resta a l'ens provincial.

Segons els ingressos declarats pels cap de casa i els membres de la família, s'establien unes categories per fixar l'import a pagar. Les dones i els fills majors de 14 anys pagaven. Eren exclosos de pagament els soldats mentre feien el servei militar. Les llistes una vegada confeccionades i aprovades per la Diputació s'exposaven a l'ajuntament durant vuit dies.²⁷ La Diputació demanava dels alcaldes la màxima severitat en la formació dels padrons sota pena de greus responsabilitats.²⁸

²⁵ ACCB, FMM, Correspondència, 1924, sign. 1.106.

²⁶ ACCB, FMB, Correspondència, 1924, sign. 7.702

²⁷ BOPT, 1927, núm. 31.

²⁸ ACCB, FMSO, Correspondència, 1928, sign. 2.610.

Hi havia diverses classes de cèdules: per rendes del treball (les més corrents),²⁹ per contribució directa (els que tenien comerç...), per lloguers, recàrrec de solteria, etc.

No cal dir que era font de discussions a l'hora de fixar la quota familiar, ja que es procurava declarar com menys millor. Les cèdules que més abundaven, eren de les classes: 9,10 i 11.

L'impost d'utilitats

Aquest impost fou creat per la Llei d'11 de setembre de 1918, reformat el 29 d'abril de 1920, i més tard, el 22 de setembre de 1922, amb el títol de "Ley reguladora de la contribución de utilidades".

La seva finalitat era que els veïns de cada municipi havien de contribuir al sosteniment de les càrregues municipals. El seu preàmbul no podia ser més explícit: "La finalidad de esta Ley, no sólo consiste en reclamar el ejercicio de los derechos, sino también en cumplir los deberes patrios, entre los cuales seguramente el más ingrato, pero también uno de los más vitales, sea el de contribuir al sostenimiento de las cargas públicas."

Aquest tribut esdevingué la font de discussions en l'àmbit del poble. Encara que teòricament les persones encarregades d'aplicar-lo havien de ser imparcials, a la llarga es va convertir en un cúmulo de desavinences. Posar un impost per signes externs de riquesa era molt difícil. La gent l'anomenava del "fot-li, fot-li", perquè no es mirava la situació econòmica, sinó les aparences.

Les llistes s'exposaven als ajuntaments i no era estrany que fossin font de desavinences. Ho corrobora la circular que exposa a l'Ajuntament Rocafort de Queralt, l'alcalde Joan Farré Mateu:³⁰

Hago a saber: Que formado por esta Junta el Repartimiento general de Utilidades correspondiente al segundo semestre de 1926, en cumplimiento de lo prevenido en el artículo 510 del Estatuto municipal, queda expuesto al público dicho documento en la Secretaría de este Ayuntamiento, por espacio de quince días hábiles, durante cuyo plazo y tres días después, se administrará por la Junta las reclamaciones que se produzcan por las personas o entidades comprendidas en el repartimiento, en la inteligencia de que toda reclamación habrá de fundarse en hechos concretos precisos y determinados y contener las pruebas necesarias para su justificación.

Rocafort de Queralt, 21 de enero, 1927

²⁹ BOPT, 1925, núm. 131.

³⁰ BOPT, 1927, núm. 24.

Les raons també venien perquè hi havia famílies que pagaven en més d'un municipi per tenir-hi terres, tal és el cas dels de Solivella, que alguns havien de pagar a Blancafort i Rocallaura (l'Urgell).³¹

A la fi de la dictadura (juny 1929), la delegació d'Hisenda, nomenà José Montemayor de la Riva, oficial de 1a classe d'Hisenda de Tarragona, per ajudar a confeccionar el repartiment general al municipi de Montblanc, perquè no es fiaven de com es repartien els impostos municipals.³²

A continuació, relacionem cinc municipis de la Conca de Barberà, per comprovar el pes de l'impost d'Utilitats dins del pressupost municipal. Les aportacions estatals eren tan migrades que no arribaven a l'1% del pressupost. La despesa principal se l'emportaven els treballadors municipals.

*Pressupost en pessetes*³³

Municipi	Any	Pressupost total	Utilitats	Percentatge
Conesa	1923	8.842,53	4.643,36	52,51
	1926	8.424,33	7.114,30	84,44
	1929	11.899,03	9.249,12	77,73
Solivella	1923	17.498,75	14.819,45	84,68
	1926	31.906,78	18.750	58,76
	1929	27.496,02	19.296,74	70,18
Vilaverd	1923	11.160,74	6.714,09	60,15
	1926	13.995,64	6.313,33	45,10
	1929	18.175,61	10.731,26	59,04
Montblanc	1923	64.291,91	47.947,27	74,57
	1926	85.597,45	46.798,06	54,67
	1929	109.022	46.800	42,92
Les Piles de Gaià	1923	3.643,72	3.643,72	100
	1926	5.044	3.782	74,98
	1929	5.373	3.872	72,06

³¹ ACCB, FMSO, Correspondència, 1928, sign. 2.610.

³² ACCB, FMM, Correspondència, 1929, sign. 926.

³³ Dades anys: ACCB, FMC, Correspondència, 1923, sign. C-73; ACCB, FMC, Correspondència, 1926, sign. C-73; ACCB, FMC, Correspondència, 1929, sign. C-73; ACCB, FMSO, Correspondència, 1923, sign. 2.644; ACCB, FMSO, Correspondència, 1926, sign. 2.645; ACCB, FMSO, Correspondència, 1929, sign. 2.647; ACCB, FMV, Correspondència, 1923, sign. 2.292; ACCB, FMV, Correspondència, 1926, sign. 2.293; ACCB, FMV, Correspondència, 1929, sign. 2.295; ACCB, FMM, Correspondència, 1923, sign. 455; ACCB, FMM, Correspondència, 1926, sign. 455; ACCB, FMM, Correspondència, 1929, sign. 455; ACCB, FMP, Correspondència, 1923, sign. 60; ACCB, FMP, Correspondència, 1926, sign. 60; ACCB, FMP, Correspondència, 1929, sign. 60.

Altres impostos i despeses

REPARTIMENT SUPLETORI

En ser les despeses a vegades imprevistes, s'havia de confeccionar a nivell provincial un pressupost supletori per cobrir les diverses necessitats que la Diputació havia contret.

En el pressupost de cada ajuntament, hi havia de figurar, a més del supletori, l'1% destinat a l'Institut Provincial d'Higiene, que també el cobrava l'ens provincial i servia per cobrir les despeses socials provincials, com per exemple el Sanatori Pere Mata, d'acord amb l'article 232 de l'Estatut provincial.

A continuació, es mostra l'aportació de cada poble, d'acord amb els següents conceptes:³⁴

1. 50% de cèdules per l'aportació forçosa
2. 20% de quotes de la contribució urbana
3. 20% de quotes de la contribució industrial
4. recàrrec de la contribució industrial
5. repartiment supletori
6. aportació total forçosa per a 1927

Municipi	1	2	3	4	5	6
Barberà de la Conca	174,98	397,98	344,35	535,95	500,55	1.953,81
Blancafort	139,79	188,56	214,62	140,66	756,86	1.440,49
Conesa	–	86,08	69,42	39,36	667,12	861,98
L'Espluga de Francolí	130,95	1.289,85	1.432,85	1.965,45	–	4.819,10
Forès	–	78,21	22,48	14,69	518,84	634,22
Llorac	–	82,86	35,25	56,35	245,92	420,38
Montblanc	620,74	2.350,84	5.490,99	2.021,89	1.097,23	11.581,69
Montbrió de la Marca	39,32	41,65	13,67	9,83	663	767,47
Passanant	–	102,49	155,57	89,56	647,30	994,92
Les Piles de Gaiaà	–	102,58	–	–	520,22	622,80
Pira	91,63	149,64	118,91	74,44	435,08	869,70
Rocafort de Queralt	93,27	177,61	214,54	194,67	–	680,09
Rojals	33,81	39,23	11,18	7,26	481,31	572,79
Santa Coloma de Queralt	–	1.155,42	2.276,46	2.840,24	–	6.272,12
Santa Perpètua del Gaiaà	–	114,76	6,26	10,02	1.088,41	1.219,45

³⁴ BOPT, 1927, núm. 89.

Municipi	1	2	3	4	5	6
Sarral	224,74	884,42	1.038,88	812,36	–	2.960,40
Savallà del Comtat	–	88,18	24,94	16,19	342,81	472,12
Senan	–	60,76	13,86	10,41	384,28	469,71
Solivella	168,50	318,94	361,47	231,21	794,92	1.875,04
Vallclara	41,12	166,39	27,35	17,74	576,08	828,68
Vallfogona de Riucorb	–	114,78	288,29	134,03	–	537,10
Vilanova de Prades	35,91	128,22	20,99	13,60	821,81	1.020,53
Vilaverd	79,47	491,72	451,83	326,18	–	1.349,20
Vimbodí	–	382,80	566,53	405,71	1.330,56	2.685,60

El 20 de març de 1927, la Diputació³⁵ va recordar als pobles següents que no havien pagat part del dit repartiment, ni tampoc l'1%.

Municipi	Repartiment supletori	1%
Conesa	333,51 ptes.	42,12 ptes.
L'Espluga de Francolí	–	315,38 ptes.
Forès	249,43 ptes.	28,91 ptes.
Montblanc	859 ptes.	484,41 ptes.
Montbrió de la Marca	351,18 ptes.	32,43 ptes.
Passanant	323,71 ptes.	47,14 ptes.
Rojals	257,57 ptes.	27,28 ptes.
Senan	192,15 ptes.	13,96 ptes.
Solivella	476,72 ptes.	161,03 ptes.
Vallclara	–	62,21 ptes.
Vilanova de Prades	428,27 ptes.	42,45 ptes.
Vimbodí	359,44 ptes.	89,35 ptes.

Anys abans, l'Institut Pere Mata de Reus va retornar a l'Espluga de Francolí diverses persones a qui prestava assistència per manca de pagament municipal.

ALLOTJAMENT DE LA TROPA

Si no n'havia prou amb les despeses municipals, de tant en tant els pobles rebien la visita de soldats que es traslladaven per Catalunya, tot fent maniobres per donar sensació de força.

Per una ordre de 8 d'agost de 1877, els pobles que acollien la tropa tenien l'obligació d'allotjar-los i pagar el manteniment dels dies que hi romanien. Les

³⁵ BOPT, 1927, núm. 68.

despeses en un principi les sufragava l'ajuntament i, més tard, els eren reintegrades.

El gènere que se'ls servia el liquidaven a preu oficial, indistintament del que havia pagat el municipi.

El 21 de setembre de 1924, van arribar a l'Espluga de Francolí dues seccions d'Infanteria del Regiment de Tetuan de Valls, pernoctaren al poble i l'endemà marxaren en direcció a Prades, Cornudella, Gandesa i Tortosa; els soldats s'allotjaren en cases particulars i els cavalls a l'església vella.³⁶

El 1925, va venir al mateix poble un esquadró de cavalleria Numància núm. 11 de Barcelona; aquesta vegada, tant els soldats com els cavalls s'allotjaren en cases, i l'endemà marxaren a Rocafort de Queralt.³⁷

A Montblanc vingueren diverses vegades, la del 27-28 de setembre de 1925, pernoctaren a la vila: 2 caporals, 18 oficials, 9 sergents, 165 soldats i 198 cavalls, tots del Regiment de Cavalleria Cazadores de Treviño, núm. 26 procedents de Vilanova i la Geltrú. L'ajuntament els preparà les corresponents racions de: pa, oli, palla, llenya i l'allotjament corresponent.³⁸

Abreviatures

Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà (ACCB)

Fons Municipal de Blancafort (FMB)

Fons Municipal de Conesa (FMC)

Fons Municipal de Llorac (FMLL)

Fons Municipal de Montblanc (FMM)

Fons Municipal de les Piles de Gaià (FMP)

Fons Municipal de Pira (FMPI)

Fons Municipal de Solivella (FMSO)

Fons Municipal de Vilaverd (FMV)

Fons Municipal de Vimbodí (FMVI)

Arxiu Municipal de Sarral (AMSA)

Bibliografia consultada

BALCELLS, A.; PUJOL, E.; SABATER, J. *La Mancomunitat de Catalunya i l'autonomia (1891-1979)*. Barcelona, 1996.

COSTA I FERNÁNDEZ, Lluís. *La dictadura de Primo de Rivera (1923-1930). Comunicació i propaganda a les comarques gironines*. Barcelona: Rafel Dalmau Editor (Col·lecció Camí Ral, núm. 8), 1995.

³⁶ *El Francolí*, V, II, 1924-1926, núm. 85. L'Espluga de Francolí, 30.

³⁷ *El Francolí*, V, II, 1924-1926, núm. 122. L'Espluga de Francolí, 13.

³⁸ ACCB FMM, Correspondència, 1928, sign. 926.

- FELIP, Jaume; GRAU, Josep M.; PUIG, Roser. *La premsa i la història a la Conca de Barberà, 1889-1939*. Montblanc: Centre d'Estudis de la Conca de Barberà (Monografies, VI), 1995.
- GARCÍA QUEIPO DE LLANO, Genoveva. *El reinado de Alfonso XIII. La modernización fallida*. Madrid: Historia 16, núm. 25, 1996.
- GÓMEZ CRUZ, Carme. *La ciutat de Tarragona a l'època de la dictadura de Primo de Rivera: aspectes de la vida urbana*. Tarragona: Centre d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver, 1994.
- LORENS, Jordi. *La Mancomunitat de Catalunya (1914-1925)*. Barcelona: Barcanova, 1994.
- MARSAL I BONET, Antoni M. *Sarral*. Valls: Cossetània (Col·lecció la Creu de Terme, 2), 1998.
- MAYAYO ARTAL, Andreu. *El moviment cooperatiu a la Conca de Barberà*. Barcelona, Curial Edicions Catalanes, 1985.
- PARRAL GARCÍA, Jordi. *Alcover durant la dictadura de Primo de Rivera (1923-1930)*. Alcover, 2002.
- ROCA I ARMENGOL, Jordi. *Història de l'Espuga de Francolí, segle XX*. Lleida: Pagès Editors, Història de l'Espuga de Francolí, volum V, 2005.
- ROIG ROSICH, Josep M. *La dictadura de Primo de Rivera a Catalunya. Un assaig de repressió cultural*. Barcelona: Abadia de Montserrat, 1992.
- SÁNCHEZ MORÓN, Miquel. *La autonomia local. Antecedentes históricos y significado constitucional*. Madrid: Universidad Complutense, 1990.
- SANTESMASES OLLÉ, Josep. "La dictadura de Primo de Rivera a la casa de la vila", *Caliu* (Vila-rodona), 46, 1999-2000, p. 17-19.
- TUSELL GÓMEZ, Javier. *La reforma de la Administración local en España (1900-1936)*. Madrid: Instituto de Estudios Administrativos, 1973.
- VELARDE FUENTES, Juan. *Política económica de la dictadura*. Madrid, 1973.
- VIVES I POBLET, Lluís. "Narracions històriques de la vila de Montblanc". Montblanc, 1960 (inèdit).

Dades del treball

Rebuda: agost 2008

Supervisió: Jaume Teixidó Montalà, director de l'Arxiu Comarcal del Priorat

Acceptació: gener 2009